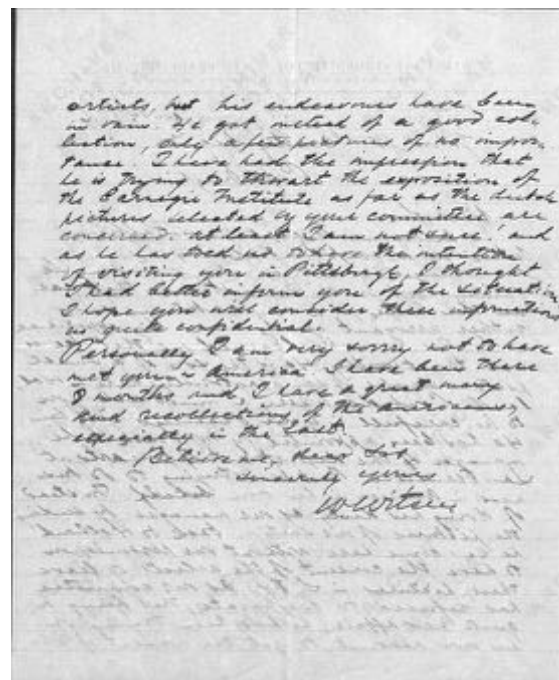
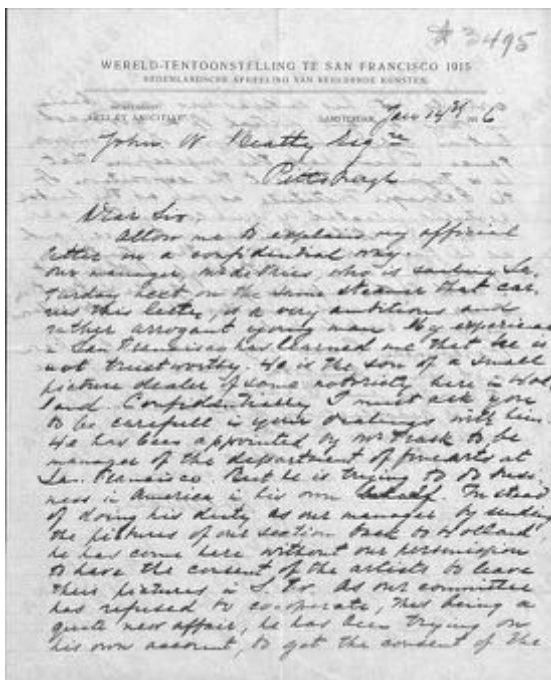

'A very ambitious and rather arrogant young man'

De kunsthandelaar G.E. de Vries door de ogen van Willem Witsen

Julia Krikke, oktober 2020
Gepubliceerd op www.willemwitsen.nl

In de archieven van het Carnegie Institute Museum of Art in Pittsburgh bevinden zich twee brieven van Willem Witsen die kunnen worden toegevoegd aan de correspondentie op het web.¹ Beide zijn gedateerd 14 januari 1916, en gericht aan de toenmalige directeur van het museum, John W. Beatty. De één is een formele en getypte brief waarin Witsen informeert naar de plannen voor de aanstaande tentoonstelling in Pittsburgh, de ander een handgeschreven exemplaar dat als volgt begint: 'Dear sir, allow me to explain my official letter in a confidential way. Our manager mr de vries who is sailing Saturday next on the same steamer that carries this letter, is a very ambitious and rather arrogant young man.' In de rest van deze brief werkt Witsen zijn ongezouten mening over 'mr de vries' verder uit en drukt hij Beatty op het hart om vooral niet met de man in zee te gaan.² Wat was hier precies aan de hand?

Willem Witsen aan John W. Beatty, 14 januari 1916. Carnegie Institute, Museum of Art records, 1883-1962, Box 198, Folder 29. Archives of American Art, Smithsonian Institution.

¹ Willem Witsen, *Volledige briefwisseling (1877-1923)*, red. Leo Jansen, Odilia Vermeulen, Irene de Groot en Ester Wouthuysen. Tenzij anders vermeld, zijn de citaten in dit artikel ontleend aan deze publicatie en geraadpleegd via DBNL (KB): https://www.dbnl.org/tekst/wits009brie01_01/index.php.

² Willem Witsen aan John W. Beatty, 14 januari 1916. *Carnegie Institute, Museum of Art records, 1883-1962*, Box 198, Folder 29: Panama-Pacific International Exposition Show, Netherlands, 1915-1916. Archives of American Art, Smithsonian Institution Washington, D.C. <https://www.aaa.si.edu/collections/carnegie-institute-museum-art-records-7343>.

Het begon allemaal een jaar eerder, toen Witsen naar San Francisco afreisde. In 1915 vond daar een Wereldtentoonstelling plaats ter gelegenheid van de opening van het Panamakanaal: de Panama-Pacific International Exposition. Zoals gebruikelijk op dit soort tentoonstellingen, was er een aparte afdeling voor de Schone Kunsten en Nederland had deze keer vier zalen gekregen om te vullen met werk van eigentijdse kunstenaars.

De inrichting van deze zalen werd georganiseerd door een commissie van Nederlandse kunstenaars, die Willem Witsen als haar gedelegeerde aanwees. In die hoedanigheid was het zijn taak naar San Francisco te gaan en toe te zien op de Nederlandse kunstafdeling. De verantwoordelijkheid voor de verkoop van de Nederlandse schilderijen aldaar was toevertrouwd aan de jonge kunsthandelaar Gerrit Egbert de Vries.³ Zo kwam het dat Witsen eind december 1914 samen met De Vries en alle schilderijen bestemd voor de tentoonstelling op de *SS Nieuw Amsterdam* naar Amerika stapte.

Fragment uit *Op de hoogte* 12 (1 december 1915): 540.
Geraadpleegd op [Delpher](#).

Cardinell-Vincent Co, Witsen met groep voor het Nederlands paviljoen (San Francisco), ca. 1915. Amsterdam: Rijksmuseum.

Een moeizame samenwerking

Uit de tot dusver bekende correspondentie van Witsen bleek al dat de samenwerking met ‘[t jog de Vries](#)’, zoals kunstenaar Sieger Baukema hem noemde, bepaald niet soepel verliep. Was Witsens eerste indruk in januari 1915 van De Vries nog ‘[zeer sociable en aardig](#),’ dit veranderde binnen enkele maanden in een beeld van iemand die hem voortdurend

³ Gerrit Egbert de Vries werd geboren in Sneek op 17 oktober 1891. Zijn vader Jakob de Vries (1861-1943) was ook kunsthandelaar en tevens fotograaf. Verder is er over De Vries weinig bekend. Geboorteregister 1891, archiefnummer 30-34, Burgerlijke Stand Sneek - Tresoar, inventarisnummer 1039, aktenummer 0287, <https://www.wiewaswie.nl/nl/detail/15365870>.

tegenwerkte [‘door zijn eigenwijze meening te willen opdringen en alles beter te willen weten’](#) en uiteindelijk tot ‘een zeldzaam antipathiek exemplaar’ die hem het leven [‘vergalde.’](#)⁴

Als reden voor deze vijandelijke gevoelens gaf Witsen [verschillende voorbeelden](#) van handelen van De Vries waarvan hij niet was gediend. Zo was De Vries zijn boekje te buiten gegaan door de werkers aanwijzingen te geven met betrekking tot de inrichting van de tentoonstellingsruimten van de Wereldtentoonstelling, en gebeurde het eens dat Witsen een timmerman ‘iets zei en hij me antwoordde mr. De Vries wil ‘t zoo niet hebben. Toen ben ‘k zo kwaad geworden!’ Maar De Vries had zijn oudere collega definitief tegen zich in het harnas gejaagd door zonder met hem te overleggen zijn eigen naam in een tijdelijke catalogus te laten zetten met de titel *assistent commissioner*, terwijl ‘hij door ons comité alleen benoemd is om de schilderijen te verkopen.’ Witsen zette hem echter op zijn plaats door in de officiële catalogus weer de titel *sales manager* te laten opnemen.⁵

Gabriel Moulin, Nederlandse zalen op de Panama-Pacific International exposition te San Francisco, 1915. Amsterdam: Rijksmuseum.

De antipathie ging verder dan enkele botsingen tijdens een misschien stressvolle periode van voorbereidingen voor de tentoonstelling: ook na de opening bleef De Vries zich het ongenoegen van Witsen op de hals halen. Zo gaf De Vries zonder te overleggen een

⁴ Sieger Jan Baukema aan Willem Witsen, 18 december 1914; Willem Witsen aan J.H.E. Arntzenius-Witsen, 1 januari 1915; Willem Witsen aan Arnold Marc Gorter, 23 februari 1915; Willem Witsen aan Gerrit Jan Hofker, 4 april 1915.

⁵ Willem Witsen aan Arnold Marc Gorter, 23 februari 1915.

rondleiding door de Nederlandse kunstafdeling aan een recensent van de *San Francisco Examiner* waarin hij volgens Witsen en tot diens grote ergernis 'de besten' had overgeslagen.⁶

Tijdens hun samenwerking op de Wereldtentoonstelling had Witsen dus alles behalve warme gevoelens ontwikkeld voor de jonge kunsthandelaar, zoveel moge duidelijk zijn. Terug naar de brief in kwestie dan; hoe kwam het zover dat Witsen zich geroepen voelde zijn negatieve indruk van zijn collega te delen met John W. Beatty, de directeur van het Carnegie Institute Museum of Art in Pittsburgh?

Willem Witsen, Nederlandse zalen op de Panama-Pacific International exposition te San Francisco, 1915.
Amsterdam: Rijksmuseum.

De Post-Exposition Exhibition

Dit had alles te maken met de gang van zaken rond het einde van de Wereldtentoonstelling. Witsen en De Vries hadden verschillende opvattingen over de vraag wat er met de Nederlandse schilderijen moest gebeuren nadat de tentoonstelling op 4 december 1915 de deuren sloot. Wat betreft de kunstvoorwerpen op de Wereldtentoonstelling bestonden in Amerika namelijk aanvankelijk verschillende plannen voor een toegift.

⁶ Willem Witsen aan Arnold Marc Gorter, 26 maart 1915.

Enerzijds wilde het Carnegie Institute na afloop de beste kunstwerken bijeenbrengen voor een tentoonstelling in het museum in Pittsburgh. Daartoe was een aantal Nederlandse kunstenaars benaderd door John W. Beatty. Hij had van de verschillende deelnemende landen de belangrijkste schilderijen geselecteerd, en nodigde de makers ervan uit om hun werk beschikbaar te stellen voor een tentoonstelling in het Carnegie Museum die vervolgens een tournee door Amerika zou maken. Onder de uitverkoren kunstenaars waren onder anderen Willem Witsen en Johan van Mastenbroek.

Anderzijds organiseerde het Amerikaanse kunstcomité van de Wereldtentoonstelling een 'Post-Exposition Exhibition of the Department of Fine Arts': een verlenging van het kunstgedeelte na afloop van de officiële tentoonstellingsperiode. Het uitgangspunt van Witsen en de Nederlandse kunstcommissie was dat de Nederlandse afdeling hieraan niet zou deelnemen. De commissie droeg zorg voor een veilige terugkeer van de ingezonden werken na afloop van de Wereldtentoonstelling, maar daar eindigde haar verantwoordelijkheid. Als kunstenaars zelf andere regelingen wilden treffen, zoals Witsen en Van Mastenbroek die hun werk aan Beatty hadden toegezegd voor de tentoonstelling in Pittsburgh, was dat aan henzelf.

Het was de taak van De Vries om erop toe te zien dat de kunstwerken netjes terug naar Nederland werden verscheept. Hij zag echter een andere rol voor zichzelf weggelegd en werkte aan een eigen plan: namelijk toch een selectie Nederlandse schilderijen bij elkaar brengen in San Francisco voor de Post-Exposition Exhibition en daar vervolgens zelf mee door Amerika reizen.

Na afloop van de Wereldtentoonstelling keerde hij terug naar Nederland om daar regelingen te treffen om bepaalde werken van de Nederlandse afdeling in San Francisco te houden en aan te vullen met een aantal nieuwe werken. Naar eigen zeggen deed hij dit op verzoek van het Amerikaanse hoofd van het departement voor Schone Kunsten op de Wereldtentoonstelling, John E.D. Trask.⁷ Hij handelde echter buiten Witsen en de rest van de Nederlandse commissie om en zijn reis naar Nederland en daaropvolgende aanpak leidden dan ook tot enige verwarring onder de Nederlandse kunstenaars, en tot hevige verontwaardiging bij Witsen.

De Vries had blijkbaar op 2 januari 1916 een circulaire aan de Nederlandse kunstenaars verstuurd waarin hij hen vroeg hun werk beschikbaar te stellen voor de verlengde tentoonstelling in San Francisco en een daaropvolgende rondreis van één jaar. Als ze hieraan *niet* mee wilden doen, moesten ze dat vóór 6 januari aan hem laten weten. Binnen vier dagen dus. Witsen ontving daarop een aantal brieven van ernstig gealarmeerde kunstenaars. Zo schreef Martin Monnickendam dat De Vries hem in zijn brief 'dwingt hem te antwoorden vóór 6 Januari. [Zoo niet dan is mijn schilderij aan de heidenen overgeleverd.](#)'⁸ Johan van Mastenbroek schreef dat hij vreesde dat er buiten de kunstenaars om '[geknoei ging beginnen](#)'.⁹

⁷ G.E. de Vries aan John W. Beatty, 8 april 1916. *Carnegie Institute, Museum of Art records*, Box 198, Folder 29.

⁸ Martin Monnickendam aan Willem Witsen, 3 januari 1916.

⁹ Johan Hendrik van Mastenbroek aan Willem Witsen, 2 januari 1916.

Van Mastenbroek benadrukte dat Beatty al een tentoonstelling en een tournee organiseerde met een deel van de Nederlandse werken, en dat er grote verwarring zou ontstaan als De Vries tegelijk met het andere deel zou gaan rondreizen. Bovendien, als De Vries de geëxposeerde werken zou aanvullen met werken 'waar geen officieele goedkeuring aan gehecht is, van uit Hollandsche kringen,' zou dat volgens Van Mastenbroek de goede indruk die de Nederlandse kunst op de Wereldtentoonstelling had gemaakt, weer bederven.

Witsen schreef Van Mastenbroek daarop dat de Wereldtentoonstelling was afgelopen en als er plannen waren voor een nieuwe tentoonstelling, dat een commerciële zaak was waar de commissie verder buiten stond. Daaraan voegde hij wel toe dat De Vries absoluut niet het recht had om op eigen houtje een circulaire rond te zenden en dat dit zou worden rechtgezet met een nieuwe, officiële, circulaire die uitlegde dat kunstenaars die wilden ingaan op het voorstel van De Vries wel moesten begrijpen dat de commissie geen verantwoordelijkheid meer droeg.

Hij adviseerde Van Mastenbroek overigens om niet met De Vries in zee te gaan, '[om redenen die 'k U wel mondeling wil mededeelen.](#)' Ook gaf hij aan dat hij dacht dat Van Mastenbroeks huiverigheid voor 'geknoei' terecht was, alleen al gezien het feit dat de schilderijen al terug hadden moeten zijn maar in plaats daarvan in San Francisco waren achtergebleven terwijl De Vries, die verantwoordelijk was, terug was in Nederland.¹⁰

'(...) he is trying to thwart the exposition of the Carnegie Institute'

Uit brieven van Witsen en Van Mastenbroek aan John W. Beatty blijkt dat er ondertussen onduidelijkheid was ontstaan over de tentoonstellingsplannen van het Carnegie Institute en dat beide mannen de schuld daarvan bij De Vries zochten; ze verdachten hem ervan de tentoonstelling van Beatty bewust te dwarsbomen ten gunste van zijn eigen plan.

Van Mastenbroek schreef dat De Vries hem had verteld dat de tentoonstelling van Beatty niet doorgaat, 'but as I have not heard from you to that effect I will not believe that, and keep my promise to you.' Hij zegt het maar ronduit zodat, in zijn eigen woorden, Beatty weet hoe de wind waait: 'I don't want a dealer like mr. De Vries going travelling around with my works.'¹¹

Vervolgens verzond Witsen de twee brieven waar dit artikel mee begon: hij vroeg Beatty in een officiële brief wat de plannen zijn voor de tentoonstelling, en voegde daar een handgeschreven exemplaar aan toe waarin hij zijn schrijven naar eigen zeggen vertrouwelijk toelichtte.

¹⁰ Willem Witsen aan Johan Hendrik van Mastenbroek, 3 januari 1916.

¹¹ Johan Hendrik van Mastenbroek aan John W. Beatty, 8 januari 1916. *Carnegie Institute, Museum of Art records*, Box 198, Folder 29.

Dear sir, allow me to explain my official letter in a confidential way. Our manager mr de vries who is sailing Saturday next on the same steamer that carries this letter, is a very ambitious and rather arrogant young man. My experience in San Francisco has learned me that he is not trustworthy. He is the son of a small picture dealer of some notoriety here in Holland. Confidentially I must ask you to be careful in your dealings with him. He had been appointed by Mr. Trask to be manager of the department of Fine Arts at San Francisco. But he is trying to do business in America in his own behalf. Instead of doing his duty as manager by sending the pictures of our section back to Holland, he has come here without our permission to have the consent of the artists to leave their pictures in S. Fr. As our committee has refused to co-operate, this being a quite new affair, he has been trying on his own account, to get the consent of the artists, but his endeavors have been in vain. He got instead of a good collection, only a few pictures of no importance. I have had the impression that he is trying to thwart the exposition of the Carnegie Institute as far as the Dutch pictures selected by your committee are concerned. At least I am not sure! And as he has told us the intention of visiting you in Pittsburgh, I thought I had better inform you of the situation. I hope you will consider these [impressions?] as quite confidential. Personally I am very sorry not to have met you in America. I have been there 8 months and I have a great many kind recollections of the Americans, especially in the East. Believe me dear sir, sincerely yours, Willem Witsen.

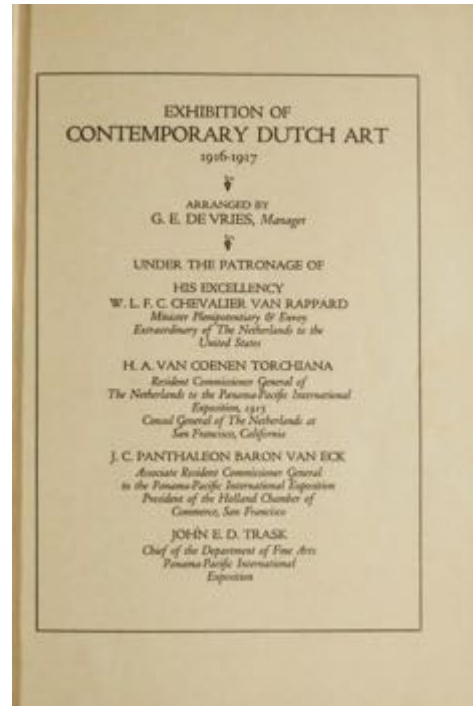
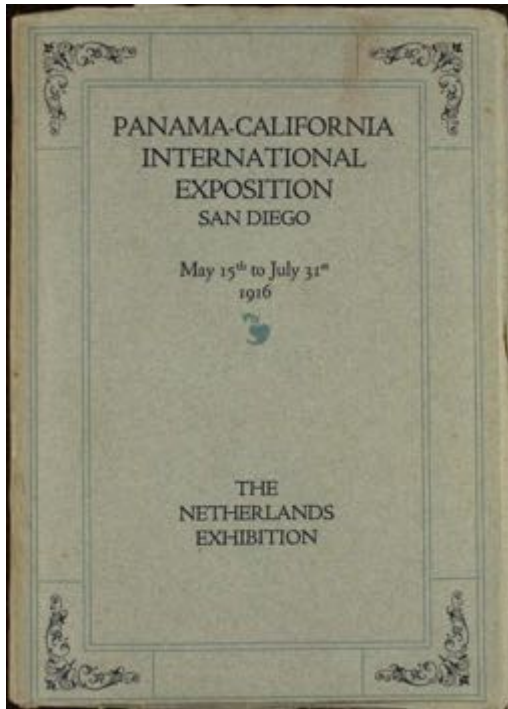
Uiteindelijk bleek dat Beatty eind december 1915 al had besloten zijn reizende tentoonstelling niet te laten doorgaan. Hij had de geselecteerde kunstenaars per post direct over deze beslissing geïnformeerd, maar die brief was duidelijk niet bij iedereen aangekomen. Reden om van de tentoonstelling af te zien, was dat een aantal landen hun kunstafdeling als geheel op verschillende locaties in de VS wilden tonen. Een reizende tentoonstelling met alleen de bekroonde topstukken zoals Beatty voor ogen had gehad, was daardoor een logistieke nachtmerrie geworden.¹²

Zo kwam het dus dat De Vries uiteindelijk aan het langste eind trok. Zijn opstelling was tot 1 mei 1916 in San Francisco te zien en vervolgens van 15 mei tot 31 juli 1916 in San Diego.¹³ Waar Witsen in zijn brief aan Beatty stelde dat De Vries slechts een aantal kunstwerken van een weinige betekenis bij elkaar had weten te krijgen, was de nieuwe Nederlandse kunsttentoonstelling volgens de jonge kunsthandelaar zelf 'a better representation of contemporary art in the Netherlands than was the Holland section of the main exposition period.'¹⁴

¹² John W. Beatty aan Johan Hendrik van Mastenbroek, 29 februari 1916. John W. Beatty aan Charles Bignell, 16 maart 1916. *Carnegie Institute, Museum of Art records*, Box 198, Folder 29. Beatty's bericht van 31 december 1915 dat de tentoonstelling niet doorging, bevindt zich in: *Carnegie Institute, Museum of Art records*, Box 198, Folder 18: Panama-Pacific International Exposition Show, 1915-1916.

¹³ Ook in San Diego vond een grote expositie plaats ter ere van de opening van het Panamakanaal (de *Panama-California Exposition*) die in tijd gedeeltelijk overlapt met de Wereldtentoonstelling in San Francisco: *Panama-California International Exposition: The Netherlands exhibition* (San Francisco: The Independent Pressroom, 1916).

¹⁴ G.E. de Vries aan John. W. Beatty, 8 april 1916. *Carnegie Institute, Museum of Art records*, Box 198, Folder 29.

Panama-California International Exposition: The Netherlands exhibition (San Francisco: The Independent Pressroom, 1916). Panama-California Exposition Digital Archive.

Na San Diego reisde De Vries met de schilderijen een jaar lang door de VS en was zijn tentoonstelling te zien in verschillende Amerikaanse musea.¹⁵ Diverse pogingen van De Vries om met de tentoonstelling ook het museum van het Carnegie Institute aan te doen, werden echter beleefd afgeslagen.¹⁶ Beatty had Witsens waarschuwende woorden dus wel ter harte genomen.

Julia Krikke studeerde in 2019 af aan de Universiteit van Amsterdam op haar onderzoek naar de presentatie en receptie van eigentijdse Nederlandse kunst in de Verenigde Staten rond 1900 en is nu werkzaam bij het Van Gogh Museum in Amsterdam.

¹⁵ De tentoonstelling van De Vries was in ieder geval te zien bij de volgende instellingen: City Art Museum of St. Louis (vanaf 10 december 1916, [An exhibition of contemporary Dutch art](#)); Toledo Museum of Art (vanaf april 1917, [The Netherlands exhibition from the Panama-Pacific International Exposition](#)); The Pennsylvania Academy of the Fine Arts (juni-augustus 1917, Paintings from the Netherlands Section of the Panama-Pacific Exposition). De tournee eindigde in New York, waar de tentoonstelling eind 1917 te zien was bij de National Arts Club: [‘Netherlanders at the Arts,’ The Art World Vol. 3, Nr. 3 \(December 1917\), p. 234](#). Zie ook: ‘Chronology,’ p. 383 in Jewel City: Art from San Francisco's Panama-Pacific International Exposition, red. James A. Ganz (University of California Press, 2015).

¹⁶ Zie o.a.: G.E. de Vries aan John W. Beatty, 8 april 1916; John W. Beatty aan G.E. de Vries, 14 april 1916; G.E. de Vries aan John W. Beatty, 8 juli 1916; John W. Beatty aan G.E. de Vries, 19 juli 1916; G.E. de Vries aan John W. Beatty, 14 september 1916; John W. Beatty aan G.E. de Vries, 28 september 1916. *Carnegie Institute, Museum of Art records*, Box 198, Folder 29.